

නුවණැති සත්පුරුෂයා

(පණ්ඩිත වගය)

දිට්ඨව ධර්මෙ යො අසො
යොවසො සමපරායිකො
අඤාභිසමයා ධරො
පණ්ඩිතොති පච්චති.

යමෙක් මෙලොව දියුණුවත් පරලොව දියුණුවත් යන දෙක ම දන්නේ නම් හෙතෙම පණ්ඩිතයෙකැයි කියනු ලැබේ යනු දහමෙහි පණ්ඩිතයා හඳුන්වා ඇති ආකාරය යි. පණ්ඩිත යන නම ඇසුණු පමණින් අප සිතට නැගෙන්නේ බොහෝ දුරට පිරිපුන් දැනුමක් ඇති බහුශ්‍රැතයෙකු යන්න යි. එහෙත් බුදුරජාණන් වහන්සේ පණ්ඩිතයා යැයි හැඳින්වූයේ එසේ හුදෙක් ලොකික ශබ්ද ශාස්ත්‍ර ආදිය පිළිබඳ දැනුම ඇත්තෙකු පමණක් නොවන බව ඉහත සඳහන් විග්‍රහයෙන් පෙනී යයි. එම විවරණයට අනුව කිසිම ශිල්ප ශාස්ත්‍රයක් ප්‍රමාණවත් පරිදි නොහදාළ කෙනෙකු වුවද පණ්ඩිතයෙකු විය හැකිය. අවශ්‍ය වන්නේ හොඳ නරක පිළිබඳ දැනුම සහ නරක බැහැර කොට හොඳ තෝරාගෙන ඒ අනුව ජීවත් වන කෙනෙකු වීමේ සමත්කමයි.

ධම්මපදයේ පණ්ඩිත වර්ගය මේ ආකාරයට පණ්ඩිතයෙකුගේ ස්වභාවයත්. ඔහු තමා සකස් වී නිසි මග යන අතර අනුන්ට ද මග පෙන්වන ආකාරයත් පැහැදිලි කරනවා පමණක් නොව එබඳු පණ්ඩිතයන් ඇසුරු කරන ලෙසත් අවවාද ලබාදෙයි. මෙම වර්ගය ගාථා 14කින් හා ධම්මපද අටුවාවේ එන නිදාන කථා 11කින් සමන්විත වේ.

4.5.2.1. වරද පෙන්වීම නිධානයක් දැක්වීම හා සමාන වේ.

සැවැත්නුවර රාධ නම් බමුණෙක් විය. හේ දුගියෙකි. කාත් කවුරුත් නැති අසරණයෙකි. ජීවත් වීමට ක්‍රමයක් නැති තැන හෙතෙම විහාරස්ථානයට ගොස් හිඤ්ඤන් වහන්සේගේ පිහිටෙන් ජීවත් විය. හෙතෙම දිනපතා වෙහෙර මළු අමදියි. කුණු කසල ඉවත් කරයි. හිඤ්ඤන් වහන්සේලාට සිසිල් පැන් උණු පැන් සැපයීම් ආදී කුදු මහත් කටයුතු කරයි. සංඝයා ද ඔහුට කරුණාවෙන් ඇප උපකාර කළත් පැවිදි කළ යුතුයැයි සිතුවේ නැත. එහෙත් ඔහුගේ ආශාව වූයේ පැවිදි වීමයි. මේ ආශාවෙන් ම ඔහු කෘෂ වී ගියේ ය.

දිනක් බුදුරජාණන් වහන්සේ අළුයම ලෝ බලා වදාරන සේක් මේ රාධ බමුණා දුටහ. ඔහුට රහත් වීමට තරම් පින් ඇති බව දුටු උන්වහන්සේ විහාර වාරිකාවේ හැසිරෙන න්‍යායෙන් බමුණා සිටි වෙහෙරට වැඩියහ. බමුණා හමු වූ උන්වහන්සේ ඔබ මෙහි කුමක් කරන්නෙහි දැයි විමසූහ. ස්වාමීනි, මම හිඤ්ඤන් වහන්සේලාට උපස්ථාන කරමින් වෙසෙමි' යි හේ කීය. ඔබට උන්වහන්සේලා ඊට සංග්‍රහ කරන්දැයි බුදුරජාණන් වහන්සේ විමසූහ.

'ස්වාමීනී, ආහාර ටික නම් ලැබේ. එහෙත් මාව පැවිදි කරගන්නේ නැතැයි' හේ කීය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ අනතුරුව මහා සංඝයා රැස් කොට මහණෙනි, ඔබ කාහට හෝ මේ බමුණාගෙන් ලැබුණු විශේෂ උපකාරයක් මතක ඇද්දැයි ඇසූහ. එවිට සැරියුත් තෙරණුවෝ ස්වාමීනී, මොහු මට දිනක් මා පිඬු පිණිස යන අතර බත් හැන්දක් පිඬු බවක් මතක ඇතැයි කීහ. එවිට බුදුරජාණන් වහන්සේ සාරිපුත්තය, ඔබට එසේ උපකාර කළ මොහු දුකින් මිඳෙව්වොත් නොවට්ඨෙයි ඇසූහ. එවිට සැරියුත් තෙරුන් වහන්සේ 'ස්වාමීනී, මැනවැයි' කියා ඔහු පැවිදි කළ හ.

දන් හලෙහි නිතර ම සංඝයාගේ කෙළවර ආසනය ලැබෙන මේ මහලු තෙරුන්ට ආහාර පාන ලැබෙන්නේ ටික ය. මේ බව දැනගත් සැරියුත් තෙරණුවෝ උන්වහන්සේ තමන් යන ගමන්වලට කැඳවාගෙන යන්නට පුරුදු වූහ. මහලු වයස දක්වා ආ පුරුදු දුරුකර ගැනීමට නිතර අවවාද අනුශාසනා කළහ. මහණකමෙන් පල ලැබිය හැකි ආකාරය කියා දුන්හ.

රාධ තෙරණුවෝ ඉතා කීකරු ය. දොස් දක්වූ විට නොකිපෙයි. දෙන අවවාද හිස් මුදුනින් පිළිගනී. ඒ නිසා ම ඒ අවවාද අනුශාසනා පිළිපැද උන්වහන්සේ නොබෝ දිනකින් ම රහත් බවට පත්වූහ. සැරියුත් තෙරුන් වහන්සේගේ මේ කෙළෙහිගුණ සැලකීමත්, දුගී බමුණාට උපකාර කිරීමත්, රාධ තෙරුන්ගේ කීකරු යටහත් පහත් බවත් පිළිබඳ ව දිනක් දම් සභාවේ දී හිඤ්ඤත් වහන්සේලා අතර කතා බහක් ඇති විය. ඒ වේලෙහි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මේ සාරිපුත්‍ර දන් පමණක් නොව පෙරත් මෙසේ ම කෙළෙහි ගුණ දන්නා කෙළෙහි ගුණ සලකන කෙනෙකැයි වදාරා අලීන චිත්ත ජාතකය වදාළ සේක. අනතුරුව රාධ තෙරුන්ගේ කීකරුකමත් අවවාද අනුශාසනාවල දී නොකිපෙන සුලු හික්මීමත් නිමිති කරගෙන මේ ගාථාව වදාළ සේක.

නිධිනං ව පචතතාරං
යං පසෙස වජ්ජදසසිනං
නිගග්ගභවාදිං මෙධාවිං
තාදිසං පණ්ඩිතං හපේ
තාදිසං හජ්මානසස
සෙය්‍යො හොති න පාපියො

පදාර්ථ:-
වජ්ජදසසිනං, වරද පෙන්වන්නා වූ; නිගග්ගභවාදිං, ඇතැම් වරදකට නිග්‍රහ පවා කොට අවවාද කරන සුලු; යං මෙධාවිං පසෙස, යම්කිසි ඥාණවන්තයෙකු හමුවුවහොත්; තාදිසං පණ්ඩිතං හපේ, එබඳු පණ්ඩිතයා ඇසුරු කරන්නා; තාදිසං හජ්මානසස, එබඳු කලාණ මිත්‍රයන් ඇසුරු කරන්නාට; සෙය්‍යො හොති න පාපියො, දියුණුවක් වන්නේ ය පිරිහීමක් නම් නොවන්නේ ය.

විවරණය :-

නිධානයක් යනු මතු කලෙක ප්‍රයෝජනය සඳහා ධනවතුන් විසින් පොළොව යට සඟ වන ලද රන්, රිදී, මුතු, මැණික් ආදී කවදත් ප්‍රයෝජනයට ගත හැකි ධනය යි. යම්කිසි හිතවතෙක් දුගී දුප්පතෙකුට එබඳු නිධානයක් පෙන්වන්නේ නම් එය ඔහුට කියා නිම කළ නොහැකි උපකාරයකි. ගුරුවර වැඩිහිටි ආදී කෙනෙකු අපට අපේ දොසක් පෙන්වීමත් එබඳු ය. එය දොස් සහිතව සිටියොත් අනාගතයේ දී මෙලොව පමණක් නොව පරලොව දී හෝ විය හැකි අවමාන දුක් කරදරවලින් අප මුදාගැනීමක් වන්නේ ය. වරද දක්වන විට අමනාප වීම, මුහුණ නරක් කර ගැනීම, දියුණුවෙන තැනැත්තාගේ ලක්ෂණ නොවේ. ගුරුවරයාගෙන් වරදට නිග්‍රහ ලබන්නා, ගුටි බැට ලබන්නා, මතු දවසක ලෝකයාගෙන් පුදපූජා ලබන්නේ ය.

4.5.2.2. සත් පුරුෂයෝ අවවාද ප්‍රිය කරන්නෝ ය.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ජේතවනාරාමයේ වැඩ වාසය කරන එක් සමයෙක දැග සවිචන් වහන්සේලාගේ සද්ධිවිහාරික වූ අස්සජී, පුනඛ්ඛසුක යන හික්කුන් දෙදෙනා කීටාගිරියේ වාසය කළ හ. ඔවුහු අලජ්ජී පවිටු හික්කුන් ලෙස නම් දරා සිටි ජබ්බග්ගිය නම් කණ්ඩායමට අයත් දෙදෙනෙක් වූහ. ඔවුහු මල් වවා ගිහියන්ට දීම් ආදී සැදහැවතුන්ගේ ශ්‍රද්ධාව දූෂණය වන නොයෙකුත් අකටයුතුකම් කරමින් ඒවායෙන් ලැබෙන ලාභයෙන් යැපෙමින් එම ආවාසය සුපේෂල ශික්ෂාකාමී හික්කුන්ට විසිය නොහැකි තැනක් බවට පත් කළ හ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒ පුවත අසා අගසව් දෙනම අමතා ඔබ එහි ගොස් ඔවුන්ට පබ්බාජනීය කර්මය පනවා එය පිළිගන්නා අයට අවවාද අනුශාසනා කරන්න. එසේ කරන අවවාද අනුශාසනා සත්පුරුෂයන්ට ප්‍රිය වන්නේ ය. අසත් පුරුෂයන්ට අප්‍රිය වනු ඇතැයි වදාරා මේ ගාථාව දේශනා කළ සේක.

**ඔවදෙය්‍යානුසාසෙය්‍ය
අසබ්භා ච නිචාරයෙ
සතං හි සො පියො හොති
අසතං හොති අපපියො**

පදාර්ථ:-

ඔවදෙය්‍ය අනුසාසෙය්‍ය, යමෙක් කෙනෙකුගේ දියුණුව කැමති ව අවවාද අනුශාසනා කරන්නේ ද; අසබ්භා ච නිචාරයෙ, අකුසලයන්ගෙන් වළක්වයි ද; සො, ඒ කලාණ මිත්‍රයා; සතං හි පියො හොති, සත්පුරුෂයන්ට ම ප්‍රිය වේ; අසතං අපපියො හොති, අසත් පුරුෂයන්ට අප්‍රිය වේ.

විවරණය:-

පබ්බාජනීය කර්මය යනු කිසියම් හික්කුවක් යම් ආවාසයක හික්කුන්ට හිරිහැර වන පරිදි ඒ ආවාසයේ වාසය කිරීමට නොහැකිවන පරිදි කටයුතු කරයි නම් හෝ දායකයාගේ

ශ්‍රද්ධාව නැතිවන ආකාරයේ ගනුදෙනු ආදී කුල දූෂක පවිටු අකටයුතුකම් කරයි නම් හෝ ඒ හිඤ්ච සංඝයාගේ සම්මතයෙන් එම ආවාසයෙන් නෙරපීම යි. මෙය ද සඵත අධිකරණ සමථවලින් එකකි. මෙය පණවන ලද්දේ මේ කියන කීටාගිරියෙහි විසූ අස්සජ්ජ පුනඛිබ්බුක දෙනමගේ පවිටුකම් නිසා ඔවුන් ඒ ආරාමයෙන් නෙරපීමට යි. වුල්ලවග්ග පාලියේ කම්මක්ඛධක යෙහි සඳහන් පරිදි යට කී දේ පමණක් නොව ගිහි ගෙවල් සමග අසීමිත සබඳකම් පවත්වමින් ගිහියන් මෙන් ගනුදෙනු, කෙළි සෙල්ලම්, එකට කැමී බිම් ආදී නොයෙකුත් අශෝභන අශ්‍රාමණික ක්‍රියා මොවුන් සිදුකර තිබේ.

ඔවුන් අවවාදයෙන් හික්මවිය නොහැකි විය. අවවාද කරන ඇත්තන් පවා ඔවුන්ට අප්‍රිය විය. ඔවුන් කැමති වූයේ තමන්ට රිසියේ ඒ ඒ කටයුතු කරගෙන විසීම යි. මෙය කවරෙකු විසින් කවර තැනක සිදුකළත් සංඝ ශාසනයටත් බෞද්ධ සමාජයටත් හානියක් ම වන බැවින් එබඳු හිඤ්චන් එම ආවාසවලින් නෙරපන්නට නියමකොට වදාරණ ලදී. මෙය ශාසනික අධිකරණ නියමයකි. අද වුවත් කැමති නම් සංඝයා ට එය ක්‍රියාත්මක කළ හැකි ය.

4.5.2.3. ඇසුරට සුදුසු කලාණ මිත්‍රයෝ

බුදුරජාණන් වහන්සේ සැවැත් නුවර දෙවරම් වෙහෙරෙහි වැඩ වෙසෙති. බෝසන් අවධියෙහි උන්වහන්සේ සමඟ සමීපව සිටි ඡන්ත අමාත්‍යවරයා ද පැවිදිව ඒ වෙහෙරෙහි ම විසුවේ ය. පැවිදි වුවත් බුදුරජුන්ගේ සමීපතම පුද්ගලයා තමා ය යන මාතයෙන් හෙතෙම දැපී සිටියේ ය. බුදුරජුන් වෙත පසුව පැමිණි ඇත්තන් ශාසන භාරධාරීන් ලෙස වගකිවයුතු තැන්වල සිටිනු දැකීම උන්වහන්සේට නුරුස්සන්නක් විය. ඒනිසා නොහික්මුණු කතා කියමින් සංඝයාට අවමන් කළේ ය. “එදා මහබිනික්මන් නික්මෙන දවසේ අපේ ස්වාමියා සමඟ සිටියේ මා පමණි. අද සිටින කිසිවෙක් එදා සිටියේ නැත. දැන් නම් මා සාරිපුත්‍ර ය, මා මොග්ගල්ලානය, අපි අගසව්වෝ වෙමු ය කියමින් හැසිරෙන අය බොහෝ ය” යනාදී වශයෙන් අගසවු තෙරුවරුන්ටත් නිතර ම ආක්‍රෝෂ පරිභව කළේ ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ උන්වහන්සේ කැඳවා කොතෙකුත් අවවාද කරති. ඒ මොහොතේ නිහඬ ව සිටින ඡන්ත හිමියෝ නැවතත් ඒ වරද ම කරති. ඒ නිසා අවසානයේ බුදුරජාණන් වහන්සේ උන්වහන්සේ කැඳවා ඡන්ත, අගසවු දෙනම ඔබට කලාණ මිත්‍රයෝ දෙදෙනෙකි. උතුම් පුරුෂයෝ ය. එබඳු කලාණ මිත්‍රයන්ට දෝෂාරෝපණය නොකොට ඔවුන් ඇසුරු කරන්නැයි අවවාද කරමින් මේ ගාථාව දේශනා කළ සේක.

න භජේ පාපකෙ මිතෙන
න භජේ පුරිසාධමෙ
භජෙථ මිතෙන කලාණෙ
භජෙථ පුරිසුත්තමෙ

පදාර්ථ:-

පාපකෙ මිතෙන, පවිටු මිතුරන්; න භජේ, ඇසුරු නොකරන්න; පුරිසාධමෙ, අධම හෙවත් ඉතාම නරක පුද්ගලයන්; න භජේ, ඇසුරු නොකරන්න; කල්‍යාණේ මිතෙන, සත්පුරුෂ කල්‍යාණ මිත්‍රයන්; භජේථ, ඇසුරු කරන්න; පුරිසුතතමෙ, සීලයෙන්, ගුණයෙන්, තපසින් උතුම් පුරුෂයන්; භජේථ, ඇසුරු කරන්න.

විවරණය:-

මෙහි මිත්ත යන්න යෙදී ඇත්තේ කෙනෙකු තමන්ට හිතවත් යැයි තමන්ට හොඳයැයි විශ්වාස කරන, ඇසුරු කරන, අනුගමනය කිරීමට පවා පෙළඹෙන පුද්ගලයන් ගැන ය. කවරෙක් වුවත් තමා නොමග යවන, නොමග දෙසන කෙනෙක් නම් තමාට කොතරම් ප්‍රිය වුවත් ඔහු පවිටු මිතුරකි. බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ලෝකයේ මනුෂ්‍යයාට සසර නොමගට යාමට මූලික ම හේතුව ලෙස අංගුත්තර නිකායේ දසක නිපාතයේ අවිජ්ජා, තණ්හා සුත්‍රවල දී දක්වා ඇත්තේ අසත්පුරුෂ සේවනයක් ඔවුන්ගේ ධර්මයට හෙවත් ඉගැන්වුම් බහට අනුගත වීමක් ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ ඡන්ත තෙරුන්ට අවවාද කරන්නේ උන්වහන්සේගේ අදහස්වලට පක්‍ෂව උන්වහන්සේ අමාරුවේ දමන පවිටු මිතුරන් වෙනුවට සැරියුත් මුගලන් තෙරවරුන් වැනි සත්පුරුෂයන් ආශ්‍රය කරන ලෙස ය. එහෙත් ඡන්ත තෙරුන් කිසිදා ඒ අවවාදවල පිහිටියේ නැත. බුදුරජුන් පිරිනිවන්පාන තුරුත් මේ මුරණ්ඩු කමීන් ම සිටියේ ය. පිරිනිවන් පාන අවස්ථාවේ දී ඡන්ත තෙරුන්ට කුමක් කරන්නදැයි විමසූ විට බ්‍රහ්මදණ්ඩය පණවන ලෙස හික්කුන්ට නියම කළහ. බ්‍රහ්මදණ්ඩය යනු සංඝයා සහමුලින් ම උන්වහන්සේ ඇසුරින් ඉවත් වීම ය. කතාබහ පවා නැවත්වීම යි. එයින් සංවේගයට පත් වී හික්මුණු ඡන්ත තෙරණුවෝ පසුව සිව්පිළිසිඹියාපත් රහත් බවට පත් වූහ.

4.5.2.4 දහම් රස බොන්නා සුවසේ වෙසේ.

මහා කප්පිත තෙරණුවෝ අතීතයේ පදුමුත්තර බුදුරජාණන් හමු වේ කළ ප්‍රාර්ථනා ඇති කෙනෙකි. සසර සැරිසරමින් පැමිණි එතුමා බරණැස සමීපයේ ජේෂකාර ගමක ගම් දෙටුවා වී උපන්නේ ය. එකල දහසක් පමණ පසේ බුදුවරයන් වහන්සේලා වෙනුවෙන් ගම්වැසියන් හා එක් ව ආරාම කරවා වස්වසවා ගෙන උපස්ථාන කොට වස් අවසානයේ තුන්සිවුරු දහසක් ද පූජා කළේ ය. මේ පිනෙන් සියලු දෙනා මියපරලොව ගොස් තව්තිසා දෙව්ලොව උපන්න. නැවත කාශ්‍යප බුදුරජාණන් වහන්සේගේ සමයෙහි දී බරණැස උපන් ඒ සියලු දෙනා ම එක්ව විහාර කර්මාන්තයක් කර බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රමුඛ මහා සංඝයාට පූජා කළහ. ඒ වෙනුවෙන් සන්දිනක් මහ දන් පවත්වා තුන් සිවුරු විසි දහසක් ද පූජා කළහ. ආයුෂ කෙළවර නැවත තව්තිසා දෙව්ලොව ම ඉපිද අප බුදුන් සමයෙහි කුක්කුටවතී නගරයේ රජ කුලයක උපන්නේ ය. හෙතෙම නමින් මහා කප්පිත නම් විය. සෙසු පිරිස ද එහි ම රජුගේ මැති ඇමති පිරිස ලෙස උපන්න.

දිනක් එහි පැමිණි වෙළෙඳුන් පිරිසකගෙන් ඔවුන්ට බුදුරජාණන් වහන්සේ ගැන දැනගන්නට ලැබිණ. රජු හා මැති ඇමති පිරිස බුද්ධ යන නම ඇසූ පමණින් සසර පුරුදු පරිදි සැදහැයෙන් පිරුණු සිත් ඇතිව බුදුරජාණන් වහන්සේ බැහැ දකිනු සඳහා පිටත් වූහ. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ එදින හිමිදිරියේ ම මහාකරුණා සමාපත්තියට සමවැදී ලොව බලන වේලෙහි මේ පිරිස දුටුව. උන්වහන්සේ පෙරමගට වැඩම කරවා එක් නුග ගසක් යට වැඩහ හුන්හ. පිරිස බොහෝ දුර ගෙවා එතැනට පැමිණියහ. එතැනදී ඔවුහු බුදුරජාණන් වහන්සේගෙන් බණ අසා සෝවාන්ව පැවිදි වූහ. එසේ ම ඔවුන්ගේ බිරින්දෑවරුන් ද පසුව පැමිණ එක් හිඤ්ඤාණි ආරාමයකදී පැවිදි වූහ. බිරින්දෑවරුන්ට කළ ධර්ම දේශනාව අසා මහාකප්පින තෙරුන් ඇතුළු පිරිස රහත් වූහ. ඒ රහතන් වහන්සේලා දහස් නම ම අනතුරුව අහසින් ම දෙවරම් විහාරයට වැඩම කළෝ ය. එහි දී මහාකප්පින තෙරණුවෝ ලැබූ රහත් එළ සමවත් සුවය පිළිබඳ උදම් අනමින් “අහො සුඛං, අහො සුඛං යයි නිතර ම කියති. මෙය අසා සිටි හිඤ්ඤාණි වහන්සේලා මුත්වහන්සේ නැති වූ රජසැප ගැන මෙතෙහි කරතියි සිතා බුදුරජුන් හමුවේ මේ බව දැන්වූහ. එවිට උන්වහන්සේ කප්පින ඔබ තවමත් රජසැප පිළිබඳ උදම් අනන්තේදියි විචාළහ. ඒ පිළිබඳ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ම කරුණු පැහැදිලි කරන සේක්වායි තෙරුන් වහන්සේ ආරාධනා කළහ. එවිට උන්වහන්සේ මා පුත් මහාකප්පින කම් සැප හෝ රජ සැප පිළිබඳ නොව ධර්මයෙන් ලත් සුවය ප්‍රකාශ කරති’යි වදාරමින් මේ ගාථාව දේශනා කළ සේක.

ධම්මපීති සුඛං සෙති
 විප්පසනෙනන වෙනසා
 අරියප්පවෙදිකෙ ධම්මෙ
 සදා රමති පණ්ඩිතො

පදාර්ථ:-

ධම්මපීති, දහම් රසය පානය කරන තැනැත්තා; සුඛං සෙති, සතර ඉරියව්වේදී ම සුවසේ වෙසෙයි; පණ්ඩිතො, ප්‍රඥාවන්තයා සදා, හැමකල්හි; විප්පසනෙනන වෙනසා, නිකෙලෙස් වූ පහන් සිතින් වෙසෙමින්; අරියප්පවෙදිකෙ, බුද්ධාදී ආර්යන් වහන්සේලා විසින් වදාරන ලද; ධම්මෙ, සත්තිස් බෝධිපාක්‍ෂික ධර්මයෙහි; රමති, ඇලෙන්නේ ය, සතුටුවන්නේ ය;

විචරණය:-

මෙහි ධම්මපීති යන තැන පීති යනු ප්‍රීතිය නොව, පා (පාන) ධාතුවෙන් නිපන් පානය කරන්නා යන අර්ථයයි. චතුරාර්ය සත්‍යය මුළුමනින් ම අවබෝධ කර ගැනීම එය පානය කිරීම හා සමාන ය.

4.5.2.5. පණ්ඩිතයෝ තම සිත දමනය කරති.

සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේගේ දායක පවුලක උපන් සත් හැවිරිදි පණ්ඩිත සාමණේරයන් වහන්සේ පැවිදි වී අටවන දිනයෙහි සැරියුත් තෙරුන් සමග පිඩුසිගා වඩිමින් සිටියේ ය. එසේ වඩින අතර මග දී කුඹුරකට දියගෙන යන ඇලක් දක ස්වාමීනී, මේ කුමක්දැයි සාමණේරයෝ ඇසූහ. උන්වහන්සේ මෙය නම් ඇලකි යි පිළිතුරු දුන්හ. මින් කුමක් කරන්නේදැයි ඇසූ විට මින් ජලය ගෙන යති. එමගින් කුඹුරු වගාවන් කෙරෙහි යි තෙරුන් වහන්සේ වදාළහ. මේ ජලයට සිත් ඇද්දැයි අනතුරුව ඇසූහ. නැතැයි කියූ කල මෙසේ සිත් නැති ජලය මිනිස්සු තමන් කැමති තැනකට ගෙන යත් දැයි ඇසී ය. එසේ ය ඇවැත්නි යි වදාළ කල්හි සිත් පිත් නැති ජලය පවා සිත් පිත් ඇති මිනිස්සු අමුණු ආදිය බැඳ තමන් කැමති තැනකට ගෙන ගොස් වගාවන් කෙරෙත්. එසේ නම් තමාගේ සිත තමා වසඟයෙහි තබාගෙන මහණදම් පුරන්තට බැරි ඇයි දැයි සාමණේරයෝ සිතූහ.

තවත් මද දුරක් යන විට හි වඩුවන් හි දඬු ගින්නෙන් තව තවා ඇස් අගින් බල බලා ඇඳ හරිනු දුටු සාමණේරයන් වහන්සේ මොවුන් කවුරුන් ද? කුමක් කරත්දැයි ඇසූහ. හි දඬු තනන හි වඩුවන් යයි වදාළ කල්හි මිනිසුන් සිත් පිත් නැති හි දඬු පවා ඇඳහැර ගනිතත් සිත් ඇත්තවුන්ට සිතේ ඇඳහැර ගන්නට බැරි ඇයි දැයි සාමණේරයන්ට සිතූණි.

එසේම තවත් දුරක් යනවිට රථවල නිම්වලලු රහිමින් සකස් කරන්නවුන් දක පෙරසේ ම ප්‍රශ්න කර සිත් පිත් නැති ලී දඬු පවා නැමිකපා තමන් කැමති ලෙස රවුම්කර සකස් කරත් නම් තම සිත තමාට නවා සකස් කරගන්නට බැරි ඇයි දැයි සාමණේරයෝ සිතූහ.

මෙසේ මේ කාරණා සිත්හි තබාගෙන යන සාමණේරයන් වහන්සේ ස්වාමීනී, ඔබ වහන්සේගේ මේ පාත්‍රා සිවුරු ආදිය ආපසු ගන්නේ නම් මම පෙරලා විහාරයට යම් යි කියූහ. තෙරුන් වහන්සේ ද කාරණා දන්නා හෙයින් තමන්ගේ පා සිවුරු ආපසු ගත්හ. සාමණේරයන් වහන්සේ සැරියුත් තෙරුන්ගේ කුටියට වැඳ කායානුපස්සනාව මෙනෙහි කරමින් පෙරවරුවේ ම විදසුන් වඩා අනාගාමී වූ සේක. සැරියුත් තෙරුන් ද පිණ්ඩපාතය වැඩම කොට දායක ගෘහයකින් දන් වළඳා සාමණේරයන් වහන්සේට ද පිණ්ඩපාතය රැගෙන ආපසු වෙහෙරට එන්නට පිටත් වූහ. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මේ සියල්ල දිවැසින් දුටහ. සාමණේරයන් වහන්සේට පෙරවරුවෙහි ම රහත්වීමේ හේතු සම්පත් ඇති බවත් සැරියුත් තෙරුන් ඊට පෙර එහි වැඩිය හොත් එයට බාධා පැමිණෙන බවත් දක උන්වහන්සේ විහාරයේ දොරටුව අභියස වැඩ සිටියහ. ඒ අතර පැමිණි සැරියුත් තෙරුන් ඇමතු භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සාරිපුත්තය ඔබ කුමක් ලද්දෙහි ද? ආහාරයක් ලදිමි. ආහාරය කුමක් ගෙන දෙයි ද ස්වාමීනී, වේදනාව ගෙන දෙයි. වේදනාව කුමක් ගෙනදෙයි ද, ස්වාමීනී, රූපය ගෙන දෙයි. රූපය කුමක් ගෙන දෙයි ද. ස්වාමීනී ස්පර්ශය යි.

මෙසේ ප්‍රශ්න විසඳා අවසන් වනවාත් සමගම කුටිය තුළ සිටි සාමණේර හිමියෝ රහත් වූ සේක. බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ බව දැන, සාරිපුත්‍රයෙහි දැන් සාමණේරයන්ට දානය පිළිගන්වන්නැ'යි වදාළ සේක.

එදින දම්සහා මණ්ඩපයෙහි හිඤ්ඤත් වහන්සේලා අතර මේ අපූරු සිදුවීම පිළිබඳ කතා බහක් ඇති විය.

ඒ නිමිති කරගෙන බුදුරජාණන් වහන්සේ මහණෙනි, දියාළුවෝ තමන් කැමති තැනකට ඇලවේලි බැඳ දිය ගෙන යති. හී වඩුවෝ ලී දඬු නවා කපා තවා හී දඬු ඉදි කරති. දූව වඩුවෝ දූවගෙන කපා ඉරා දූව අරටු ගෙන සෘජුව හෝ වක්‍රව තමාට අවශ්‍ය පරිදි සකස් කර ගනිති. මේවා අරමුණු කරගෙන පණ්ඩිතයෝ තමාව දමනය කර රහත් බව ලබාගන්නාහයි පූර්වාපර සන්ධි ගලපා මේ ගාථාව දේශනා කළ සේක.

උදකං හි නයනති තෙනතිකා
උසුකාරා නමයනති තෙජනං
දාරුං නමයනති තච්ඡකා
අනතානං දමයනති පණ්ඩිතා

පදාර්ථ:-

තෙනතිකා, වාරිමාර්ගකරුවෝ (දියාළුවෝ); උදකං නයනති හි, ඇලවේලි බැඳ තමන් කැමති තැනකට දිය ගෙන යති; උසුකාරා, ඊ වඩුවෝ; තෙජනං, ඊතල; නමයනති, තමා කැමති පරිදි සකස් කරති; තච්ඡකා, වඩුවෝ; දාරුං, දූව; නමයනති, සෘජු කිරීම් හෝ වක් කිරීම් හෝ කරති; පණ්ඩිතා, පණ්ඩිතයෝ; අනතානං දමයනති, සතරමග සතරඵලයට පැමිණීමෙන් තම සිත දමනය කරති;

විචරණය:-

පණ්ඩිත සාමණේරයෝ සහජයෙන් ම නුවණැත්තෝ ය. සත් හැවිරිදි වියේ පැවිදි වී ගතවූයේ දින අටකි. සැරියුත් තෙරුන්ගේ පාසිවුරු ගෙන පසුපසින් ගියේ පිඬු පිණිස ය. මග දී දුටු සිද්ධි තුනක් දක තමා ම තමන් දමනය කර ගත යුතු ආකාරය සිතන්නට තරම් උන්වහන්සේ ප්‍රඥාවන්ත වූහ. පිණ්ඩිපාත ගමන නවතා පෙරලා විහාරයට ගොස් දියාළුවන්ගේ හා හී වඩුවන්ගේ ක්‍රියාව ආදර්ශයට ගෙන කිසිවෙකුගේ උපදේශයකුත් නැතිව තමාගේ සිත තමා විසින් ම දමනය කරගෙන අනාගාමී වූහ. අනතුරුව බුදුරජාණන් වහන්සේ හා සැරියුත් තෙරුන් අතර ඇති වූ ප්‍රශ්න හා විසර්ජන සතර අසා සත්‍යාවබෝධ කොට රහත් වූහ.

4.5.2.6. අකම්පිතය පඬිවරු නිකෙලෙස් ය. වාතයෙන් නොසැලෙන පර්වත සේ ය.

“සෙලො යථා එකසනො” යනාදී ගාථාව බුදුරජාණන් වහන්සේ සැවැත් නුවර දෙවරම් වෙහෙරේ වැඩ වසන සමයක ලකුණ්ඨක හද්දිය තෙරුන් අරඹයා දෙසන ලද්දකි.

ලකුණ්ඨක හද්දිය තෙරණුවෝ අසුමහා ශ්‍රාවකයන් අතරින් කෙනෙකි. උන්වහන්සේ මිහිරි හඬ ඇතියන් අතරින් අග තනතුරු ලබා සිටියහ. එහෙත් උන්වහන්සේ සිරුරින් මිටි

කෙනෙකි. මේ නිසා ම උන්වහන්සේ ළාබාල සාමනේරවරුන්ගේ පවා නොයෙකුත් උසුළු විසුළුවලට ලක් වූහ. පාඨග්ජන සාමනේරවරු උන්වහන්සේ දුටු විට හිස පිරිමදිති. කණින්, නාසයෙන් අල්ලති. ඔවුන් උන්වහන්සේට කතා කරන්නේ සුළු පියේ හෙවත් බාප්පේ කියා ය. මේ මහරහතන් වහන්සේ තුළ තිබූ සුවිශේෂ ම ගුණය නම් මේ කිසිදු උසුළු විසුළු ආදියකින් නොකිපීමයි. ඔවුන් උන්වහන්සේට ඒ හැම දෙයක් ම කළේ ද හිරිහැර කරනු පිණිස නොවේ, ආදරයට ය. එහෙත් මෙය සෙසු හිඤ්ඤා වහන්සේලා දුටුවේ උන්වහන්සේට කරන හිරිහැරයක් ලෙස ය. ඒ නිසා ම දිනක් දම් සහා මණ්ඩපයෙහි රැස් වූ හිඤ්ඤා අතර මේ පිළිබඳ කතා බහක් ඇති විය. ඒවෙලෙහි එහි වැඩම කළ බුදුරජාණන් වහන්සේ මහනෙහි, මා මෙහි එන්නට පෙර කුමන කතාවකින් යුක්තව සිටියෝ දැයි විමසූහ. එවිට හිඤ්ඤා වහන්සේලා අප නොදන්නේ කතාවකින් යුක්තව නොසිටියෙමු. අප කතා කරමින් සිටියේ ලකුණ්ඨක හද්දිය තෙරුන් ගැන ය. උන් වහන්සේට කුඩා සාමනේරවරුන් පවා කරන උසුළු විසුළු මහා හිරිහැරයකි. එහෙත් ස්වාමීනි, ඒවා උන් වහන්සේ වගකටවත් නොගෙන ඉවසන හැටි නම් පුදුමය යි කීහ.

එවිට බුදුරජාණන් වහන්සේ මහනෙහි, එය එසේ ය. රහතන් වහන්සේලා එබඳු හිරිහැරවලින් නොකිපෙති, තරහ නොගනිති. සුළඟින් නොසෙල්වෙන ගල් පර්වතයක් මෙන් නොසෙල්වෙතියි වදාරා මේ ගාථාවෙන් දහම් දෙසූහ.

සෙලො යථා එකසනො
 වාතෙන න සමීරති
 එවං නිඤ්ඤාපසංසාසු
 න සමිඤ්ඤජනති පණ්ඩිතා

පදාර්ථ:-

එකසනො සෙලො, ඒක සන වූ ගල් පවුචක්; යථා වාතෙන න සමීරති, යම් සේ සුළඟින් නොසෙල්වේ ද; එවං, එසේ ම; පණ්ඩිතා, නුවණැත්තෝ; නිඤ්ඤා පසංසාසු, නින්දා ප්‍රශංසාවන්හි දී; න සමිඤ්ඤජනති, නොසෙල් වෙති;

විචරණය :-

“ඵුට්ඨසස ලොක ධමමෙහි - විතතං යසස න කමපති”

යනුවෙන් මංගල සූත්‍රයේ දී අටලෝ දහමින් කම්පා නොවීම රහතන් වහන්සේගේ ලක්ෂණයක් ලෙස දක්වා ඇත. මෙහිදී ලකුණ්ඨක හද්දිය තෙරුන් මුහුණදුන් සිද්ධියට අදාළව නිඤ්ඤා ප්‍රශංසා දෙකෙහි දී රහතන් වහන්සේලා කම්පා නොවන බව සඳහන් වුවත් එයින් අටලෝ දහමෙන් ම කම්පා නොවන්නේ ය යනු අදහස් කෙරෙන බව දත යුතු ය.

4.5.2.7. නුවණැත්තෝ පිරිසිදු ගැඹුරු ජලය මෙන් ප්‍රසන්න ය.

සැවැත් නුවර කාණමාතාව නම් උපාසිකාවක් සිටියා ය. කාණා නම් වූ ඇගේ දියණිය මවුපියන් දකින්නට පැමිණ ආපසු පතිකුලයට යන වේලෙහි දියණිය හිස් අතින් යැවීම නොයුතුයැයි කියා කාණ මාතාව කැවුම් පිසින්නට වූවා ය. මේ අතර හිඤ්ඤාත් වහන්සේ නමක් පිඬු පිණිස එහි වැඩියහ. ඇය මුලින් පිළියෙල කළ කැවුම් උන්වහන්සේට පිදුවා ය. උන්වහන්සේ එය පිළිගෙන ගොස් තවත් හිඤ්ඤාවකට ඒ බව දැන්වූහ. එහි වැඩම කළ උන්වහන්සේට ද කාණ මාතාව කැවුම් පිදුවා ය. මේ ආකාරයෙන් ආරංචිය පැතිර ගොස් කිහිප නමක් ම පිඬු පිණිස වැඩිම නිසා ඇය එදා පිළියෙල කළ කැවුම් අවසන් විය. මෙයින් එදින කාණාගේ ගමන වැලකුණි.

මේ අතර ඇ පමා වීම නිසා සැමියා පණිවිඩයක් ද එවී ය. දෙවෙනි දවස ද ඇයට ගෙන යාමට මව කැවුම් පිසින්නට වූවා ය. එදින ද පෙරසේ ම හිඤ්ඤාත් වහන්සේලා, පිඬු පිණිස වැඩම වීම නිසා කැවුම් අවසන් විය. දුවගේ ගමන යලිත් වැලකුණි. සැමියා නැවත පණිවිඩයක් එවී ය. තුන්වන වර ද දුව හිස් අතින් යවන්නේ කෙසේ දැයි කියා මව කැවුම් පිසින්නට වූවා ය. එවර ද පෙර කී ආකාරයෙන් ම පිණිඩපාතයට පුදා කැවුම් අවසන් විය. පණිවිඩ තුනක් යවාත් කාණාගේ නොපැමිණීම ගැන කිපුණු සැමියා වෙනත් බිරියක කැඳවාගෙන ආවේ ය. මෙය ආරංචි වූ කාණා මොවුන් මාගේ විවාහය කඩාකප්පල් කරන ලදැයි කියා දුටු දුටු තැන හිඤ්ඤාත් පරිභව කරන්නට වූවා ය. උන්වහන්සේලාට ඒ මග වත් යන්නට නොහැකි තත්වයක් උදා විය. මේ බව සැලවූ බුදුරජාණන් වහන්සේ එහි වැඩම කළහ.

මේ අතර කාණා ලැජ්ජාවෙන් සැඟවී හඬමින් සිටියා ය. බුදුරජාණන් වහන්සේ ඊට හේතුව විමසූ කල කාණ මාතා සියලු තොරතුරු කීවා ය. එවිට උන්වහන්සේ “කාණමාතාවෙනි, මගේ ශ්‍රාවකයන් ගත්තේ ඔබ දුන් දෙයක් ද? ” නොදුන් දෙයක් ද? ස්වාමීනි, අප දුන් දේ යැයි කාණ මාතාව පැවසුවා ය. එවිට කාණාව කැඳවූ බුදුරජාණන් වහන්සේ. කාණාවෙනි, මගේ ශ්‍රාවකයන් පිඬු පිණිස ඔබේ දොරකඩට පැමිණි කල්හි ඔබේ මව සිය කැමැත්තෙන් ම කැවුම් පුදා තිබේ. එසේ ඇති කල්හි මාගේ ශ්‍රාවකයන් කළ වරද කුමක්දැයි ඇසූහ. එවිට කාණා ස්වාමීනි, ආර්යයන් වහන්සේලාගේ දොසක් නැත. වරද මගේ ම යැ යි කියා බුදුන් වැඳ කමා කරවා ගත්තා ය. අනතුරුව උන්වහන්සේ දහම් දෙසූහ. එයින් ඇය සෝවාන් ඵලයට පත් වූවා ය. බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙරලා විහාරය බලා වැඩම කළ සේක.

බුදුරජාණන් වහන්සේ රජ මිදුලෙන් වඩින බව දැනගත් කොසොල් රජතුමා වහා පැමිණ උන්වහන්සේ වැඳ ස්වාමීනි, කොහි වැඩි සේක්දැයි ඇසී ය. මහරජ කාණ මාතාවගේ ගෙට ගියෙමි. කුමක් නිසාදැයි ඇසූ කල ඇගේ දියණිය කාණා හිඤ්ඤාත් ආක්‍රෝෂ පරිභව කරතියි අසා ගියෙමියි වදාළහ. ස්වාමීනි, කළ පිළියම කුමක්දැයි ඇසූ කල මහරජ ඇය යලි කිසිදිනක හිඤ්ඤාත් ආක්‍රෝෂ පරිභව නොකරන්නට ලොචතුරා පවුලේ හිමිකාරියක කොට ආවෙමියි වදාළහ.

කොසොල් රජතුමා පසුව කාණුව ගෙන්වා තමාගේ දියණියක බවට පත්කොට නම් ප්‍රසිද්ධ කරවා මහාමාත්‍යවරයෙකුට විවාහ කර දී සියලු සම්පත් ද දෙවා රිසිසේ පින්කම් කරන්නැයි පිටත් කළේ ය. එතැන් පටන් කාණා දන් පිළියෙල කොට පුදන්තට පුරුෂයන් යොදවා හිඤ්ඤ හිඤ්ඤින් සොය සොය දන් දෙන්තට වූවා ය.

දිනක් දම් සහා මණ්ඩපයේ හිඤ්ඤන් අතර මේ පුවත කතා බහට ලක් විය. එහි වැඩිම කළ බුදුරජාණන් වහන්සේ කරුණු විමසා මහණෙනි, මේ හිඤ්ඤන් සතර දෙනා නිසා මේ කාණාව ම වියවුලට පත් වූයේ අද පමණක් නොව පෙරත් මෙසේම වී යයි “බබ්බු ජාතකය” වදාළ සේක. එදා බලලුන් සතරදෙනා වූයේ මේ හිඤ්ඤ ම ය. මීයා වූයේ කාණා ය, මැණික්කරු වූයේ මම’ය යි පූර්වාපර සන්ධි ගලපා එදත් සිත්වේදනා ලැබූ මේ කාණා මගේ වචනයෙන් ප්‍රසන්න දිය විලක් මෙන් පහන් සිත් ඇත්තියක වූවා යයි වදාරා මේ ගාථාවෙන් දහම් දෙසූ සේක.

යථා පි රහදො ගමහිරො
 විප්පසනො අනාවිලො
 එවං ධම්මානි සුඝාන
 විප්පසිදන්ති පණ්ඩිතා

පදාර්ථ:-

යථා අපි, යම් සේ; ගමහිරො රහදො, ගැඹුරු නිල මහා සාගරය; විප්පසනො, ඉතා පහන් වූ දිය ඇත්තේ වේ ද; අනාවිලො, නොකැළඹුණේ වේ ද; එවං, එසේ ම; පණ්ඩිතා, නුවණැත්තෝ; ධම්මානි සුඝාන, සම්බුදු බණ අසා; විප්පසිදන්ති, සෝවාන් ආදී මගපල ලබා කෙලෙසුන්ගෙන් තොර පහන් සිත් ඇත්තෝ වන්නාහ.

විචරණය:-

මෙහි රහදො යන්නෙන් අදහස් කරන්නේ සාගරය මැද ඇති ගැඹුරු මහ මුහුදයි. එය නිල මහා සාගරය යනුවෙන් ද හැඳින්වේ. වෙරළාසන්න සාගරය කැළඹීම් සහිත වුවත් එහි මැද ජලයේ සෙලවීමක් නැත.

කාණාවගේ මේ සිද්ධියේ දී හිඤ්ඤන් අත ඇති වරද කුමක්දැයි ඇසුවත් බුදුරජාණන් වහන්සේ පසුව යම් කිසි නිවසකින් පාත්‍ර දෙකතුනකට පිණ්ඩපාතය බෙදූ පසු නැවත එහි නොයා යුතු බවත්, ලැබුණු දේ බෙදාගෙන වැළඳිය යුතු බවත් නියම කොට, එතැනින් දෙතුන් පාත්‍රයක් ලැබුණු බව අනෙක් හිඤ්ඤන්ට ද දැන්විය යුතු අතර දෙතුන් පාත්‍රයකට වඩා පිළිගතහොත් පවිත්‍රී වේ යයි පාවිත්‍ය ශික්ෂා පදයක් ද පණවා වදාළ සේක.

4.5.2.8. පණ්ඩිතයන්ට දුක සැප දෙකෙහි වෙනසක් නැත.

බුදුරජාණන් වහන්සේ බුදු වී මුල් අවධියේ ම වරක් මහසඟන පිරිවරා වේරඤ්ජා නුවර වාරිකාවේ වැඩිසේක. උන්වහන්සේලා දුක පහන් වූ වේරඤ්ජාවේ ප්‍රධාන බමුණා වස් කාලය එළඹ තිබුණු බැවින් එහි වස්වසන ලෙස බුද්ධ ප්‍රමුඛ මහා සංඝයාට ආරාධනා කළේ ය. තුන් මාසය පුරා සිවිපසයෙන් උවටැන් කරමිසි පොරොන්දු වී ගියත් මාරයා ඔහුගේ සිත අවුල් කළ නිසා ඔහුට වස් ආරාධනා කළ බව වත් මතක නැති විය.

මේ අවධියේ වේරඤ්ජා නුවර මහා දුර්භික්ෂයක් විය. පිඬු පිණිස ගියත් ප්‍රමාණවත් ආහාරයක් නොලැබීම නිසා හික්කුන් වහන්සේලා ක්ලාන්ත වී අපහසුවට පත් වූහ. මේ අතර අස් වෙළෙඳුන් පිරිසක් ඒ නුවර වාඩිලා සිටියහ. ඔවුහු අශ්වයන් සඳහා ගෙන ආ යව හාල් ස්වල්පය බැගින් පිදුහ. බුදුරජුන් හා සංඝයා ඒවායින් දුක සේ යැපුණහ. එහි දී මුගලන් තෙරුන් සෘද්ධි බලයෙන් උතුරුකුරු දිවයිනෙන් පිණ්ඩපාතය සපයන්නට සූදානම් වූ නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේ වැළැක්වූහ. වස් තුන් මාසය යව හාලින් ගතකොට වස් අවසානයේ බුදුරජාණන් වහන්සේ සංඝයා ද සමග වේරඤ්ජා බමුණාගේ නිවසට වැඩම කළහ. බමුණාට තම ආරාධනය සිහිපත් වූයේ එවිට ය. ඔහු සමාව ගෙන බුද්ධ ප්‍රමුඛ සංඝයාට ප්‍රණීත ආහාරපාන ආදියෙන් සංග්‍රහ කළේ ය. බුදුරජාණන් වහන්සේ ඔහුට පින් අනුමෝදන් කොට පෙරලා සැවැත්නුවරට ම වැඩි සේක. සැවැත්නුවර වැසියෝ බුද්ධ ප්‍රමුඛ සංඝයාට මහ දන් දී සංග්‍රහ කළෝ ය.

වේරඤ්ජා ප්‍රදේශයේ දුර්භික්ෂයෙන් පෙළෙමින් සිටි යාවකයන් පිරිසක් ද සංඝයා පසු පසින් අවුත් දෙවරම් වෙහෙර අසල ම ලැගුම් ගත්හ. ඔවුහු හික්කුන් වළඳා ඉතිරි වූ ප්‍රණීත ආහාර රිසිසේ අනුභව කොට මත් වී නිදා පිබිදී ගං තෙරට ගොස් කෑකෝ ගසමින් කල්ලි ගැසී මල්ලව පොර කරති. ජේතවන විහාරය තුළත් ඉන් පිටතත් නොයෙක් නොහික්මුණුකම් කරමින් හැසිරෙති. මේ පිළිබඳ දිනක් දම් සභා මණ්ඩපයේ හික්කුන් අතර මෙබඳු කතා බහක් ඇති විය. "බැලුව මැනවි මොවුන් වේරඤ්ජාවේ දුර්භික්ෂ කාලයේ මේ කිසිදු විකාරයක් නැතිව සිටියෝ ය. දන් ප්‍රණීත ආහාරපාන ලැබී මත් වී විකාර කරමින් දඟලති" යනුවෙනි. දම් සභාවට වැඩම කළ බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ පුවත අසා, මහණෙනි, දන් පමණක් නොව පෙරත් මොවුහු කොටඵවන් ව ඉපිද සිටිය දී අජාතීය අශ්වයන් සඳහා දුන් මිදි යුෂ පෙරා ගෙන ඉතිරි වූ රොඩු මණ්ඩි දිය කර දුන් පානය බී මිදි යුෂ බිච්චන් සේ මත් වී විකාර කළෝයයි වාළෝදක ජාතකය විස්තර කොට වදාළහ. අනතුරුව ධර්ම දේශනා කරන සේක් මහණෙනි, සත් පුරුෂයෝ ලෝභය දුරු කොට සුඛිත කාලයේදීත් දුඛිත කාලයේදීත් කිසිදු විකාරයකින් තොරව වසන්තාහසි පූර්වාපර සන්ධි ගලපා මේ ගාථාව දේශනා කළ සේක.

සබ්බත්ත වෙ සපුර්ණ වජනනි
න කාමකාමා ලපයනනි සනෙතා
සුබ්බෙන ජුට්ඨා අප්ඵ වා දුබ්බෙන
නොච්චාවචං පණ්ඩිතා දසසයනනි

පදාර්ථ:-

සපුර්ණ, සත් පුරුෂයෝ; සබ්බත්ත, සියලු දෙයහි ම; වජනනි, ඇල්ම දුරු කරති; කාම කාමා, කැමති කැමති දේ ලබාගනු කැමති ව; සනෙතා, සත්පුරුෂයෝ; න ලපයනනි අනුන්ට නොකියති; සුබ්බෙන ජුට්ඨා අප්ඵවා දුබ්බෙන, සැප ලැබුණත් දුක් ලැබුණත්; පණ්ඩිතා, නුවණැත්තෝ; න උච්චාවචං දසසයනනි, උස් පහත් බවක් නොදක්වති;

විචරණය:-

මෙහි බුද්ධා දී සත්පුරුෂයන් වහන්සේලාගේ ගුණ තුනක් පිළිබඳ කිය වේ. උන්වහන්සේලා මේ පංචස්කන්ධයේ පටන් සියලු දේ පිළිබඳ ආශාව දුරු කරති. එසේ ම උන්වහන්සේලා චීවරාදී සිව්පස ලාභය පතා කිසිවෙකුට කිසිවක් නොකියති. අනුන් ලවාචන් නොකියවති. එසේ ම තමන්ට ලාභ අලාභ ආදී අටලෝ දහමින් කුමක් විඳින්නට සිදු වුනත් සැපයෙහි දී උඩගු බවක් හෝ දුකෙහි දී කම්පාවක් හෝ නොදක්වති.

4.5.2.9 සීලයෙන් නුවණින් පිරිපුන් ධාර්මිකයෝ

සැවැත්නුවර එක් ධර්මික නම් උපාසකයෙක් දැනුමින් සෙමෙන් ගිහිගෙයි ගත කරයි. දිනක් ඔහුට පැවිදි වීමේ අදහසක් ඇති වී සුභද කතා බහක යෙදී සිටින අතර තම භාර්යාවට ඒ බව දැන්වී ය. ඒ වන විට ගැබ්බර ව සිටි ඇය ස්වාමිනි, දරුවා බිහිවන තුරු ඉන්නැයි කීවා ය. දරුවා බිහි වී ඇවිදින සමයෙහි යලිත් හේ තම අදහස බිරියට කීවේ ය. දරුවා කරමක් වැඩෙන තුරු ඉවසනු මැනවැයි ඇය කීවා ය. එහි දී හෙතෙම දැන් මොවුන් ගැන බැලීමෙන් හෝ නොබැලීමෙන් මට කාරියක් නැත. මම මගේ ගමන යමිසි කියා පිටත්ව ගොස් පැවිදි විය. ධර්මික තෙරණුවෝ කමටහන් ගෙන වෙරවැයම් කොට මාර්ග ඵල ලබා නැවත ඤාතීන් බැලීමට නිවසට වැඩියහ. එහි දී පුතුට උන්වහන්සේ කළ ධර්ම කතාව අසා පුතු ද ගිහිගෙයින් නික්මී පැවිදි වී නොබෝ කලකින් රහත් විය. දෙදෙනා ම පැවිදි වූ පසු මා පමණක් ගිහි ගෙයි විසීමෙන් ඇති කාරිය කුමක් දැයි කියා බිරිය ද මෙහෙණවරකට ගොස් පැවිදි වී නොබෝ කලකින් රහත් වූවා ය.

දිනක් මේ ධර්මික උපාසකතුමාගේ හා එම පවුලේ මේ අපුරු පුවත දම් සභා මණ්ඩපයෙහි හිඤ්ඤන් වහන්සේලාගේ කතාබහට මාතෘකාව විය. එහි වැඩිම කළ බුදුරජාණන් වහන්සේ උන්වහන්සේලාගේ අදහස් අසා මහණෙනි, පණ්ඩිතයා විසින් තමා නිසාවත් අනුන් නිසාවත් අධර්මයෙන් දියුණුව අපේක්ෂා නොකළ යුතු ය. ධර්මයේ පිහිටෙන් ම පැවතිය යුතු යයි මේ ගාථාව වදාළ සේක.

න අත්තහෙතු න පරසස හෙතු
 න පුත්තමිච්ඡ න ධනං න රටඨං
 න ඉච්ඡයා අධමමෙන සමිද්ධි මත්තනො
 ස සීලවා පඤ්ඤවා ධම්මිකො සියා

පදාර්ථ:-

(යමෙක්) න අත්තහෙතු, තමා නිසා වත්; න පරසසහෙතු අනුන් නිසාවත්; පවුකම් නොකරයි ද; න පුත්තං ධනං වා රටඨං වා, පුත්‍රයෙකු හෝ ධන්‍ය හෝ රටක් හෝ න ඉච්ඡ, පවිකම්චලින් බලාපොරොත්තු නොවේ ද, අත්තනො සමිද්ධි, තමාගේ දියුණුව, න අධමමෙන ඉච්ඡයා, අධර්මයෙන් බලාපොරොත්තු නොවේ ද, ස සීලවා, හෙතෙම සිල්වතෙක් ද, පඤ්ඤවා, නැණවතෙක් ද ධම්මිකො, දැනුමියෙක් ද සියා වන්නේ ය.

විචරණය:-

මෙහි සිල්වතා ය, නැණවතා ය, දැනුමියා ය යන මෙම හැඳින්වීම්වලට ධර්මානුකූල තේරුමක් දී තිබේ. එහි අදහස කෙනෙක් තමාගේ කෙනා ය, පුතුන් ය, ධන්‍ය ය, රටේ බලය ය නැතහොත් තම දියුණුව ය යන මේ කිසිම කාරණයක් නිසා තමාගේ සීලය පාවාදී දුසිල් කම් නොකරයි. ඒ තාවකාලික ලාභ පතා සසර දුකට හෙලා ගැනීමේ අනුවණකම නොකරයි. මේ කිසිවක් නිසා තම දැනුමිකම පාවා දී අදහුමියෙක් නොවේ.

4.5.2.10 එතෙර වන්නේ අල්ප ය, ඉච්චරෙහි රුදෙනන්තෝ බොහෝ ය.

සැවැත් නුවර එක් විදියක විසූ ජනයා සියලු දෙනා සමගියෙන් එකට එකතු වී දානයක් දී මුළු රුපු පුරා ධර්මදේශනාමය පිංකමක් පැවැත්වූහ. එහෙත් මුළු රු පුරා දහම් ඇසීමට හැම දෙනාට ම නොහැකි විය. ඇතැමෙක් කාමාශාවන් නිසා අතර මැද දී ගෙදර ගියහ. ඇතැමෙක් අප්‍රසාදය හෙවත් දේවේශය නිසා ගෙදර ගියහ. ඇතැමෙක් එහි ම රුදී සිටියත් ඊනමිද්ධය නිසා නිදිකිරා වැටීමෙන් බණ මැනවින් අසා ගැනීමට අසමත් වූහ. පසුදින දම් සභාවේ හිඤ්ඤන් වහන්සේලා අතර මිනිසුන්ගේ මේ විවිධ හැසිරීම් සාකච්ඡාවට බඳුන් විය. දම් සභාවට වැඩම කළ බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒ නිමිති කරගෙන මහණෙනි, මේ සත්ත්වයෝ බොහෝ සෙයින් මේ සංසාරයෙහි ම ඇලී ගැලී සිටින්නෝ ය. එතෙර වන්නට සුදානම් නැත්තෝ ය. එතෙර වන්නෝ ඉතා අල්ප වෙතියි, පූර්වාපර සන්ධි ගලපා මේ ගාථාව දේශනා කළ සේක.

අප්‍පකා තෙ මනුසෙසු - යෙ ජනා පාරගාමීනො
 අථායං ඉතරා පජා - තීරමෙවානුධාවති

පදාර්ථ:-

මනුසෛසසු, මිනිසුන් අතුරෙහි; පාරගාමිනො, සසර සයුරෙන් එතෙර වන කෙනෙක් වෙත් නම්; අප්පකා, ස්වල්ප දෙනෙක්; අථ අයං ඉතරා පජා, මේ ඉතිරි සියලු ම දෙනා; තීරං එව අනු ධාවති, මේ පංචස්කන්ධය හා බැඳුණු පංචකාමය නැමති, මෙගොඩට ම ආපසු දිව එන්නේ ය;

යෙ ව ඛො සමමදකඛානෙ
ධමෙම ධමමානුචතතිනො
නෙ ජනා පාරමෙසසනති
මච්චුධෙය්‍යං සුදුතතරං.

පදාර්ථ:-

යෙව, යම් කෙනෙක්; සමමා+ආක්ඛානෙ ධමෙම, තථාගතයන් වහන්සේ විසින් මනාකොට දෙසන ලද ධර්මයෙහි; ධමමානුචතතිනො, ධර්මානුකූලව පිළිපැද ඒ අනුව මාර්ග ඵල අවබෝධය කරන්නෝ වෙත් ද; නෙ ජනා, එබඳු ජනයා, සුදුතතරං, තරණය කිරීමට අපහසු, මච්චු ධෙය්‍යං, මාර වසඟයෙන් හෙවත් මේ සංසාරයෙන්; පාර මෙසසනති, පරතෙරට යන්නෝය.

විවරණය:-

මෙහි පළමු ගාථාවෙන් පැවසෙන්නේ බුදුවරු පහළ වී කොතරම් කරුණු කියා දුන්නත් සසර බියකරු බව අවබෝධ කරගන්නෝ ඉතා අල්ප ය. වැඩි දෙනෙක් ඒ බියකරු සසරට ම කැමති වන්නත් බව ය. දෙවන ගාථාවෙහි මච්චුධෙය්‍ය යනු සසර මැරී මැරී ඉපදීමට හේතුවන කෙලෙස් ය. ඒවා ප්‍රතීන කිරීම ඉතා අපහසු ය. කෙලෙස මාරයායයි හඳුන්වන්නේ ඒ නිසා ය. මෙයින් එතෙර වන්නේ ස්වාක්ඛාත ධර්මය මැනවින් පිළිපැද මාර්ග ඵල අවබෝධය දක්වා යාමට සමත් වීර්යවන්ත ජනයා පමණි.

4.5.2.11 අකුසල් නසා කුසල් වඩා නිවන් ලැබුවෝ

කොසොල් රට වැසි පන්සියක් පමණ හිඤ්ඤත් වහන්සේලා පිරිසක් වස් වැස පවාරණය කොට බුදුරජාණන් වහන්සේ බැහැ දැකීමට දෙවරම් වෙහෙරට ගියෝ ය. බුදු රදුන්ට වැඳ එකක් පසෙක හිඳගත් උන් වහන්සේලාගේ වර්තවල දුර්වල කම් සලකා බැලූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඔවුන්ගේ වර්තානුකූල දහමක් දෙසනු පිණිස මේ ගාථාවන් දේශනා කොට වදාළ සේක.

කණනං ධම්මං විප්පභාය
 සුකකං භාවෙථ පණ්ඩිතො
 ඔකා අනොකං ආගමම
 විවෙකෙ යස් දුරමං

පදාර්ථ:-

පණ්ඩිතො, නුවණැත්තා; කණනං ධම්මං විප්පභාය, අකුසල ධර්ම දුරුකොට; සුකකං භාවෙථ, කුසල ධර්ම වැඩිය යුතු ය; ඔකා ආලය හෙවත් මේ පංචස්කන්ධය හා බැඳුණු රාගයෙන් ඉවත් වී; අනොකං ආගමම, අනාලය හෙවත් නිවන වෙත නැඹුරු වී නිවන පතන්නෙකු වී; යස්, යම් තැනක; දුරමං, සාමාන්‍ය ජනයාගේ සිත් පහසුවෙන් නො ඇලේ ද; විවෙකෙ, ඒ අනාලය නම් වූ යම් නිර්වාණ විවේකයක් වේ නම්;

තත්තාහිරතිමිච්චෙජ්ජයා
 හිත්වා කාමෙ අකිඤ්චනො
 පරියොදපෙය්‍ය අත්තානං
 විත්තකෙලසෙහි පණ්ඩිතො

පදාර්ථ:-

තත්ත, ඒ විවේකයෙහි; අහිරතිං ඉච්චෙජ්ජයා, ඇළුම් ඇතිකරගත යුතු ය; කාමෙ හිත්වා, පංචකාම වස්තු නම් වූ වස්තු කාමයන් ඒ පිළිබඳ ඇතිවන රාගාදී ක්ලේශ කාමයන් දුරු කොට; අකිඤ්චනො, කිඤ්චන හෙවත් රාගාදී කෙලශයන්ගෙන් හෝ අඹුදරු; ධන ධාන්‍යාදී කරදරවලින් මිදී; පණ්ඩිතො, ඤාණවන්තයා; විත්තකෙලසෙහි, පංච නිවරණ යන්ගෙන් සිත; පරියොදපෙය්‍ය, පිරිසිදු කරගත යුතු ය;

යෙසං සමෙඛොධි අඛෙගසු
 සමමා විත්තං සුභාවිතං
 ආදාන පටිනිස්සගෙහ
 අනුපාදාය යෙ රතා
 බිණාසවා ජුතීමනො
 තෙ ලොකෙ පටිනිබ්බතා

පදාර්ථ:-

යෙසං විත්තං, යමෙකුගේ සිත; සමෙඛොධි අඛෙගසු, සඵත බෝධි අංගයන්හි හෝ සත්තිස් බෝධිපාක්‍ෂික ධර්මයන්හි; සමමා සුභාවිතං, ක්‍රමවත් ව මනාව වඩන ලද ද; අනුපාදාය, පංචස්කන්ධ ආදී කිසිවක් සතර ආකාර උපාදානයෙන් දැඩිව නොගෙන; ආදාන පටිනිස්සගෙහ, ග්‍රහණයෙන් මිදීම යයි කියන නිවනෙහි; යෙ රතා, යමෙක් ඇළුනාහු ද;

තෙ ජූනිමනතා බිණාසවා, ඒ ආනුභාව සම්පන්න රහතන් වහන්සේලා; ලොකෙ පරිනිබ්බතා, මේ ස්කන්ධ ධාතු ආයතනාදී ලෝකයෙහි පිරිනිවියාහු නම් වෙති.

විවරණය:-

කණහ සුකක - අකුසල ධර්ම හා කුසල ධර්ම
 ඔක - ආලය, ගෘහය, (දේව ආලය, දේව ගෘහය) එනම් පංචස්කන්ධයයි.
 අනොක - අනාලය, එයින් මිදීම
 අකිඤ්චන - කෙලෙස්, කාමච්ඡතු (ච්ඡතු කාම, ක්ලේශ කාම) ආදියෙන් මිදුණු, කිසිවක් නැති.

සමෙතොධි අංග - සප්ත බෝධිංග, සත්තිස් බෝධි පාක්ෂික ධර්ම
 උපාදාන සතර - කාම, දිට්ඨි, සීලබ්බත, අත්තවාද
 ආදාන පටිනිසසග්ග - පංචස්කන්ධය මමය මාගේ යයි ගැනීම ආදාන නම් වේ. පටිනිසස්ග්ග යනු දුරු කිරීම. එම ග්‍රහණය දුරුකරන නිසා කියන නිවනට ආදාන පටිනිසස්ග්ග යැයි කියනු ලැබේ.

 අභ්‍යාස

01. පණ්ඩිත වග්ගයේ සඳහන් ආකාරයට පණ්ඩිතයා කෙබඳු කෙනෙක්දැයි විස්තර කරන්න.
02. පණ්ඩිත වග්ගයට අදාළ ගාථා හා අර්ථ වනපොත් කර මතකයෙන් දක්වන්න.
03. පණ්ඩිත වග්ගයේ ගාථාවක් තෝරාගෙන එහි නිදාන කතාව ඇසුරෙන් ශිෂ්‍ය සමිතියේදී ධර්ම දේශනාවක් පවත්වන්න.